

Naujienu Antroji Dalis

NR. 866

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIII METAI

Dienu skeveldros "Žemės ūkio švietimo" autorių aplankius

I.

Kas skaitė "Tarybų Lietuvos Rašytojus" (Vilnius, 1967 m.) turėjo susimąstyti ties šiais Putino žodžiais:

"Nė vieną momentą nesigailėjau ir dabar nesigailiu pasilikęs Lietuvoje".

Tai skambėjo ne kaip kokia deklaracija, bet... pačiame Sovietų okupacijos liūne vidurdienyje skėstančio žmogaus šauksmas. Ir iš tkiro Putinas bandė su įvairiomis ekskursijomis išvykti atsikvėpti čia Prancūzijon, čia švedijon, bet kompartija neišleisdavo. Putinas galėjo teke liauti po Rusiją ir jos okupuotus kraštus.

Putinas privalėjo pasmerkti Pasternaką, Putinas privalėjo kalbėti už Sovietinę taiką. Bet... Kai jau buvo skausmo per daug, sukilo. Ir nieks nebeperkalbėjo. Gundomas prisimesdavo beserę. Mūsų literatūros istorijoje išliks nuostabus "Sukilėlių" romano audrotumo vaizdas.

"Sukilėliai" visų pirma ėjo "Pergalėje". Atskira laida pasirodė po metų, būtent 1957. Už "Sukilėlius" gavo vadinamąją respublikinę premiją. A. Liobytė pagal "Sukilėlius" parašė libretą, o komp. J. Juzeliūnas sukomponavo operą, kurią Operos ir baletu teatras Vilniuje ėmė ruošti sceniniam pastatymui 1957 m. spalio revoliucijos sukakčiai. Ir staiga — smūgis Putinui, smūgis drąsesniems lietuvių komunistams. Maskva įsakė viską sustabdyti, Maskva, matyt, pasijuto įžeista, nes gi Kremliuje sėdėjo 1833 m. sukilimą malšinusių žandarų vaikščiai.

Putinas gavo "aiškintis". Visų pirma okupuotos Lietuvos rašytojų susirinkime, tai 1958. 2. 24. Pasakojama, Putiną tardęs ir specialus "kultūros reikalams" prokuroras iš Maskvos.

NKVD "pagelbi" rašyti, ak, nebe pirmą kartą. Ilgai spyrėsis "Tyliojo Dono" autorius "sutiko", "sutiko" daugelis. Bet —

Putinas pasilikęs". Nebeįstaisė romano, ir antras tomas nebe pasirodė. 1963 m. Jam pripažinta "liaudies rašytojo" vardas, vėl gundytas tęsti romaną. Nebe susigundė.

Įdomu būtų žinoti ar išliko "Sukilėlių" II tomo rankraštis?

Tarybinis buržua A. Venclova prie atviro kapo duobės dar barė Putiną:

"Eaisi hitlerinė okupacija laužė ir žalojo žmonių gyvenimą, tūkstančius nuvarė į sušaudytųjų ir užkankintųjų duobes. Ji žalojo ir mūsų inteligentiją, kuri turėjo nelaimės savo pečiais pakelti priespaudą. Ir V. Mykoliaičiui-Putinui nelengva buvo susiorientuoti šiuo žiauriu ir sudėtingu laiku".

II.

Čia Skaitytojų dėmesiui įdedame nuotrauką, pasirodžiusią "švyturio" Nr. 9. Po nuotrauka prierašas: iš kairės L. Vladimirovas, JTO (Sovietiskai SNO) bibliotekos direktorius, R. Žiugžda, žurnalistas, dirbantis JAV, V. Vladimirovienė, J. Kubilius, Vilniaus universiteto rektorius, ir TSRS pasiuntinys JAV ant-rasis sekretorius V. Zenkevičius.

Nuotrauka įdomi ar ne? Kas tuos asmenis suvedė į krūvą, ir ko ieško tremtiniai bendraudami su jais?!

III.

Iš Okupuotos Lietuvos spaudos:

a. F. Archipovas ("respublikos prokuroro pavaduotojas") str. "Žmogau, kodėl nusikalsti" paduoda štai tokią statistiką:

Bene geriausiai čia galėtų pasitarnauti kultūros kėlimas. Deja, šioje srityje dar per mažai nuveikta. Tai liudija sociologiniai tyrimai Alytaus rajone. Pavyzdžiui, 1960 metais kiekvienas Alytaus rajono gyventojas pirkiniams vidutiniškai išleido 176,91 rb. o 1964 metais —

(Nukelta i 2 psl.)

A. MUSTEIKIS

"Žemės ūkio švietimo" autorių aplankius

Knygų rinkoje pasirodė agr. Dr. Juozo Dauparo parašyta ir savo lėšomis išleista knyga "Žemės ūkio švietimas, Studija". Atspausa 1966 metais 1.000 egz. M. Morkuno spaustuvėje, Chicagoje. Leidinys 295 psl., 8,5 iš 5,5 inč. formato, ant gero popierio, gražiai kietai įristas, gausiai iliustruotas ir turi Lietuvos žemės ūkio mokyklų 1939 metų žemėlapi. Knygos kaina \$5.00. Sukrauta pas autorių 1520 W. 99 Street, Chicago, Ill., 60643.

Knyga suskirstyta į dvi pagrindines dalis: I. Žemės ūkio švietimo problemos ūkininkų krašte ir II. Žemės ūkio švietimas Lietuvoje.

Pirmoje šio veikalio dalyje Dr. J. Dauparas pateikia išsamią žemės ūkio mokslų istoriją ir žemės ūkio švietimo istoriją Europoje iki II Didžiojo karo. Čia iškelia ir nagrinėja visus žemės ūkio ir namų ūkio švietimo metodus ūkininkams — ėms švieti pažangesnėse Vakarų Europos valstybėse. Antroje dalyje pateikia žemės ūkio švietimo istoriją ir žemės ūkio švietimą Lietuvoje nuo seniausių laikų iki II Didžiojo karo. Čia randame išsamią žemės ūkio ir namų ūkio statistiką, kruopščiai surinktą archyvuose ir neprik. Lietuvos įstaigose iki 1940 metų.

Dr. J. Dauparo veikalė "Žemės ūkio švietimas" medžiagos surinkta daug ir labai įdomios. Šiai knygai autorius naudoja gausią literatūrą ir šaltiniais net penkiomis kalbomis (lietuvių, vokiečių, rusų, anglų ir prancūzų). Didžioje daugumoje surinktoji medžiaga yra visai nauja ir originali ir iki šiol spaudoje nebuvo paskelbta. Šiuo požiūriu minėtas veikalas yra naujas ir originalus ir pirmas šioje srityje užpildo spragą, kuri iki šiol buvo jaučiama Lietuvos žemės ūkio kultūros istorijoje.

Šiame Dr. J. Dauparo veikalė medžiaga sugrupuota labai nuosekliai, sistemingai ir logiškai faktų ir laiko tekmeje. Čia pateikti ir nagrinėjami žemės ūkio kultūros faktai yra pagrįsti archyvine medžiaga neprik. Lietuvos įstaigose buvusiais dokumentais ir statistika ir žemės ūkio kultūros autoritetais Vakarų Europoje kaip ir dera moksliniame žemės ūkio kultūros istorijos veikalė.

Šio veikalio pabaigoje pateikta išvados ir pasiūlymai, tai atrodo, yra atkursimos neprik. Lietuvoje įvesti visuotinis žemės ūkio ir namų ūkio profesinį švietimą. Ir jo manymu, tai galima pasiekti per 10 metų

nepriklausomo laisvo gyvenimo Lietuvoje.

Dr. J. Dauparo nagrinėjama veikale lietuvių kalba puiki, sakiniai trumpi, aiškūs ir mišty lengvai suprantamos. Stilius lengvas, mokslinis, sklandus. Knyga skaitoma lengvai, žaismingai.

Agr. Dr. Juozo Dauparo parašytoji ir čia nagrinėjama knyga "Žemės ūkio švietimas" yra įnašas į neprik. Lietuvos žemės ūkio kultūros kėlimo svarbesnio veiksmo iškėlimą. Dr. J. Dauparas supažindina lietuvių visuomenę su tuo darbu, kuris buvo dirbamas laisvės metais. Kiekvienas galės palyginti dabartinę okupacijos meto žemės ūkio švietimą ir ūkininko likimą. Jei anksčiau kiekvienas norėjo įsigyti žemės ūkį, nors ir nedidelį, tai dabar kiekvienas ūkininkas stengiasi pabėgti iš kolūkio, nes jam žemės ūkis neduoda naudos, neteikia paguodos, bet tik darbą, vyžas, juodos duonos plutelę ir komunistinio režimo bizūną.

Pasikalbėjimas su knygos autorium

Šia proga norėčiau autorių Agr. Dr. J. Dauparą išklausti, kas paskatino Jus imtis tokio didelio darbo, žinant, kad knygos leidėjas bus sunku gauti?

Pirmiausia nuoširdžiai dėkoju Dip. Agr. A. Musteikiui už dėmesį mano veikalui "Žemės ūkio švietimas" ir bandysiu atsakyti į Jo man pateiktus klausimus.

Mėgstu kultūros istorijos klausimus. Ypač man prie širdies Lietuvių tautos kultūros istorijos klausimai. O kaip agronomui dar labiau įdomūs žemės ūkio kultūros reikalai. Didžiąją savo gyvenimo dalį dirbau žemės ūkio ir žemės kultūros kėlimo srityje. Nepriklausomoje Lietuvoje buvo jaučiamas trūkumas pilnesnio išsamesnio veikalio, apimančio Lietuvos žemės ūkio švietimą ir jo istoriją, o taip pat ir žemės ūkio mokslų istoriją. 1935 metais vasarą pradėjau rinkti medžiagą šiam klausimui nagrinėti. Darbas didelis, medžiaga pasklidusi tarp daugelio įstaigų, archyvų ir įvairių leidinių. Reikėjo daug laiko ir nemaža darbo bei kanturybės. Iki II Didžiojo karo man pavyko surinkti gana daug šios medžiagos, dar kiek papildžiau vokiečių okupacijos metu Lietuvoje. Bėgdamas iš Lietuvos šią medžiagą pasiėmiau su savimi ir laimingu būdu atsivežiau į JAV. Ir visai negalvodamas, kas tą knygą išleis ir neskaičiuodamas jokio pelno iš to, ėmiau pamažu atliekamu

(Nukelta i 2 psl.)

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1-mo psl.)

233,39 rublio. 1960 metais gėrimams — 24,4 rb, o knygoms, žurnalams ir laikraščiams — 4,1 rb. Tiesa, per penkerius metus knygoms, žurnalams išlaidos padidėjo 46,4 procento, o gėrimams išaugo — 41,8 procento. Tačiau, turėdamas galvoje, kad per tą laiką bendros išlaidos išaugo 31,9 procento, turi padaryti nemalonią išvadą: mes pernelyg daug pinigų išleidžiame tam „produktui“, kuris sukelia daugiausia nemalonumų.

b. „Literatūroj ir Mene“ J. Kasperavičius str. „Muziejų kasdienybės“ tarp kit ko rašo:

„...muziejaus pagrindų pagrindas — eksponatas. Ekspozicijos vieta — tik muziejuje. Šią toli gražu nenaują tiesą tenka dar ir dar kartą priminti, nes nemaža vertingiausių dalykų — mūsų istorijos liudininkų, relikvijų, žmogaus kūrybos paminklų — negrįžtamai dingdo dėl mūsų neapsižiūrėjimo, istorinių įvykių konjunktūros ar tiesiog abejingumo.

Kiekviena praėjusi diena — rytoj jau istorija. Dar greičiau gyvenimas užtrina senesnę istorijos pėdsakus. Todėl sveikintina, nors kiek ir pavėluotą iniciatyvą, čia parodė viešosios tvarkos apsaugos sistemos darbuotojai, pradėję rinkti, registruoti, studijuoti medžiagą, susijusią su tarybinės milicijos, čekistų ir kt. veiklos istorija bei šiandiena.

Beje, kas liečia muziejus, tai jų galimybės šiuo atžvilgiu gana ribotos: jie beveik neturi transporto, kuris tiesiog būtinas eksponatų rinkimo darbe, orga-

nizuojant kaimo vietovėse masinius renginius ir pan. Transporto trūkumas labai varžo galimybes net tokių stambių muziejų, kaip LTSR Revoliucijos, Kauno dailės, LTSR Liaudies buities, šiaulių „Aušros“, kurie aptarnauja plačias zonas ar net respubliką, turi savo filialus. Muziejų mobilumas priklauso nuo vietos valdžios paramos ir kitų faktorių, nuo transporto turinčių organizacijų. Kam gi neaišku, kad eksponatų neatgabens nei dviračiu, nei tuo labiau — kraštotyrininko kuprinėje...

Tuo tarpu pernelyg didelis mobilumas padeda kai kuriems „meno mylėtojams“ puošti savo butus liaudies skulptūrėlėmis, senųjų liaudies meistrų kūrinių iš pakelės kryžių ir kopytėlių. Kas tai — mada, snobizmas ar tiesiog vagilavimas? Ar pagalvojama, koks likimas laukia šių kolekcijų? Net pačiu geriausiu atveju — jei tokių kolekcijų savininkai kada nors perduos šį visuomenės turtą į muziejus, — dauguma jų, neaprupinti metrika, būtinais duomenimis, negalės pilnai pasitarauti mokslui, liaudies meno tyrinėjimui.

„...šiuo metu priskaitoma apie 140 visuomeninių muziejų bei muziejinių kampelių, kuriuose saugoma maždaug 46 tūkstančiai eksponatų. Tačiau tik apie 20 procentų jų turi reikalingas metrikas, retais atvejais eksponatai gerai prižiūrimi, laikomi tinkamose patalpose ir pan.“

J. Cicėnas

„Žemės ūkio švietimo“ autorių aplankius

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

laiku rašyti ir ruošti spaudai. Vienintelis noras ir tikslas vyravo šiame ilgame ir sunkiame darbe išsaugoti ateičiai ypač būsimoms kartoms dokumentuotą medžiagą, duomenis ir faktus, Lietuvos žemės ūkio kultūros kėlimo srityje ir tuo atlikti malonią pareigą savo Mylimai Tėvynei Lietuvai. Be to, žinoma, kad dabartinis Lietuvos okupantas viską niekina ir ignoruoja, kas neprik. Lietuvoje buvo mokslo ir kultūros srityje padaryta. Tuo labiau stengiausi šį kultūrinį bei istorinį darbą atlikti, visai negalvodamas apie lėšas šiam veikalui išleisti. Lėšų atsirado ir veikalas atspausdintas.

Ar buvo kreiptasi į mūsų kai kuriuos veiksnius knygos išleidimo reikalu ar visai nesikreipė, tai kodėl?

Savo veikalui „Žemės ūkio švietimas. Studija.“ išleisti leidėjų visai neieškojau ir niekur tuo reikalu nesikreipiau. Tiesa, 1966 metų Chicagos Lietuvių Agronomų Draugijos Valdybos buvo kuklus pasiūlymas, kad gal agronomai galėtų prisidėti prie šios knygos išleidimo. Padėkojau, atsisakiau. Galvodamas, kad mūsų kiekvieno lietuvio pareiga, o ypač švie-

suolio, kuris naudojosi neprik. Lietuvos mokyklomis ir gražiai apmokamomis tarnybomis, atiduoti savo duklę savo pavergtos Tėvynės kultūrai ir garbei kelti. Taip ir padariau su malonumu.

Leisdamas savomis lėšomis šią knygą ir nesitikėdamas atgauti įdėto kapitalo, kodėl vis dėlto atspausdinot?

Leisdamas savo lėšomis šią knygą aiškiai žinojau, kad čia ne tik nieko neuždirbsiu, bet ir investuoto kapitalo neišrinksiu. Taip galvojau ir šiandieną tikiu, kad ši mano investicija yra gera: šiandieną to reikalauja iš mūsų pavergta ir kenčianti mūsų Tėvynė Lietuva. Tuo tarpuosi išsaugosiu būsimoms kartoms mano aprašytąjį Lietuvos žemės kultūros sektorių.

Knygos pabaigoje, skyrelyje „Išvados ir pasiūlymai“, Jūs siūlote žemės ūkio švietimo planą būsimai naujai atkursimajai laisvai Lietuvai. Būtų labai įdomu patirti, kaip ir kodėl galvojate, kad laisvę atgavus, bus reikalingas toks švietimo planas? Gal būt žemės naudojimo sutvarkymas įgaus naują formą? Turint galvoje Europos ūkio bendrą rinką, prie kurios būtų prijungta ir Lietuva, ar ir tuomet vis dar būtų smulkus

SPAUDA PAVARČIUS IR PASKAIČIUS

Rašo L. BARTUS

Apie paskutinį posėdį nedaug parašyta

Generolo S. Raštinio atsiminimų kritikai buvo knislūs. Išrausė, jog net „Kovose dėl Lietuvos“ knygų pavadinimas netikęs, nes atsiminimuose daug rašoma apie įvykius ar dalykus, kurie su kovomis dėl Lietuvos nieko bendra neturi.

Į kritikų pastabas atsiliepė pats autorius pasiteisindamas: — knygai davęs kitokį vardą, leidėjas pakeitęs... Gen. Raštinis savo atsiminimuose vaizdingai aprašo atvejus, kai ne jis pats sau gyvenimo kelią pasirinko, bet pasuko ten, kur kiti jį nukreipė. Pvz., baigė gyvulių gydytojo mokslą, bet kitų įkalbėtas perėjo į vadinamuosius rikiuotės karininkus; kiti įkalbėjo būti kariuomenės vadu, etc., kol pagaliau kiti parinko ir jo knygai vardą.

Perskaičius Juozo Audėno knygą, kyla klausimas: kas įtaigavo autorių pasekti paminėtu nevykusiai parinkto vardo pavyzdžiu? Kodėl atsiminimų knyga pavadinta „Paskutiniu Posėdžiu“, jei joje daugiausia prirašyta apie įvykius, dalykus ar žmones, kurie su paskutiniu posėdžiu sąryšio neturi?

Poetams ar kitiems grožinės raštijos kūrėjams yra leidžiama paimti kurią nors jų kūrybos dalelytę ir ją labiau išryškinti — kūrybos rinkinį detalės vardu pavadinti. Grožinėje literatūroje tokių pavyzdžių yra labai daug, pvz., Henriko Radausko „Strėlė Danguje“, B. Brazdžionio „Svetimi kalnai“, Antano Tulio „Tūzų Klubas“,

Mariaus Katiliškio „Sventadienis už miesto“ ir k.

A. Audėno atsiminimai, kaip jis pats vadina, yra dokumentinis įvykių aprašymas, medžiaga Lietuvos istorijos tyrinėjimams. Istorinių raštų pavadinimai, kaip jau įprasta, trumpai ir aiškiai nusako temą. J. Audėnas knygą pavadino „Paskutiniu Posėdžiu“, bet joje yra labai daug pašalinių temų. Atrodo, kad autorius paskutinio posėdžio tema neturėjo tiek daug medžiagos, kad sudarytų 278 puslapių knygą, tad ir pradeda, kaip sakoma, „nuo Adomo ir Ievos“ — nuo savo vaikystės iki ministerystės įvykių aprašinėja, savo šeimos džiaugsmus, nelaimės ir sapnus išdėsto. Gal tai kam ir įdomu skaityti, bet daugelis tų aprašymų ateities istorikui bus visai nevertingi. „Paskutiniu Posėdžiu“ knygą pavadinant, atrodo, tikėtasi labiau pamasinti pirkėjus.

Paskutinis posėdis be ministerio J. Audėno

Paskutiniu posėdžiu J. Audėnas vadina Lietuvos ministerių tarybos posėdį, buvusį 1940 m. birželio 14 naktį Lietuvos prezidentūroje, prez. A. Smetonai ir kai kuriems kariuomenės viršininkams dalyvaujant.

Mažai ką naujo J. Audėnas apie tą posėdį papasakoja, kas jau būtų iš kitų raštų ar atsiminimų nežinota — nebent tiek, kad plačiau paaiškina, kodėl jis nepritarė ginklu pasipriešinti bolševikų okupacijai. Jo tikslas buvęs — išsaugoti Lietuvos

(Nukelta į 3 psl.)

ūkio ūkininkavimo forma galima ir skatinama?

Čia labai platus ir iš dalies neaiškumuose skęstantis klausimas. Ir atsakymas į šį klausimą turėtų būti ištisa studija. Tam reikalui čia vietos nėra. Bandyti atsakyti labai suglaustai.

Išeinant iš žmonių psichologijos ir iš žmonių įgimtų linkimų, kiekvienas žmogus turi ryškų įgimtą egoistinį linkimą: daiktus nori turėti sau, dirbti ir gyventi sau, ir pilnai naudotis savo darbo vaisiais. To nėra kolektyviniuose ūkiuose. Gal didžiausia klaida ir žala daroma komunistinio režimo kraštuose lauzant žmogaus prigimtį šiuo atveju verčiant ūkininkus gyventi ir dirbti kolūkyje. Išeinant iš Lietuvos gamtinių, klimatinė ir ūkinė sąlyga ir iš dirvožemio (dirvos) savybių, Lietuva daugiau tinka gyvulių ūkiui (pieninių galvijų, kiaulių, paukščių, sodų bei daržų ir iš dalies avių ir arklių ūkiui), mažiau tinka grūdų, linų ir mėsinių galvijų ūkiui. Kiekvienas žemės ūkis ypač ankščiau suminėti tinkamesni Lietuvai gyvulių ūkiai pirmoje vietoje reikalauja laisvos kūrybingos ūkininko iniciatyvos, nuosavybėje turimo privataus žemės ūkio ir profesinio pasiruošimo. To visai nėra ir net neleidžiama kolūkiuose, darbininkui reikšti savo kūrybinę iniciatyvą ir turėti

nuosavą žemės ūkį. Be to, dėl Lietuvos žemės reljefo ir dirvos įvairumo ir mažo Lietuvos pramonės žmonių rankų inlumo, laisvoje neprik. Lietuvoje vyras vidutinis ir smulkus žemės ūkis ir, kur leis dirvos reljefas ir kitos sąlygos, galės tarpti ir stambesni mechanizuoti žemės ūkiai. Bet ne kolchozai bei sovchozai, nes žmonės jų labai nemėgsta ir kasdieninėje kalboje jie jau tampa keiksmazodžiais. Sovietų Rusijoje per paskutinius 50 metų kolchozai ir sovchozai įrodė, kad kolektyvinė žemės valdymo ir naudojimo forma yra netinkama: ir derlingiausi Ukrainos plotai nepagamina pakankamai duonos savo krašto žmonėms išmaitinti.

Europos ūkio bendroji rinka su savo beribe ir galinga pramone atrodo bus gera rinka Lietuvos smulkiuose ir vidutiniuose žemės ūkiuose pagamintiems gyvulininkystės, sodininkystės bei daržininkystės gaminiams. Atrodo, kad čia tik vieni kitus papildys.

J. Dauparą agr. dr., parašytoji ir išleistoji knyga rekomenduotina įsigyti ne tik žemės ūkio specialistams, bet ir kiekvienam žemės ūkio darbuotojui, ūkininkui, politikui ir visuomenininkui. Už šį darbą dr. J. Dauparui priklauso lietuviškos visuomenės padėka.

SPAUDA PAVARČIUS IR PASKAIČIUS

(Atkelta iš 2-ro psl.)

ūkį, nes karo veiksmai būtų pažangę Lietuvos ūkį suardę. Tačiau tos J. Audėno išvados, kaip dabar matyti, buvo nepagrįstos, nes kolchozinant Lietuvos ūkis buvo suardytas nemažiau, kaip kad karo veiksmai sunaikina.

J. Audėno knygoje išryškina, jog birželio 14—15 d. posėdis nebuvo paskutinis A. Smetonos sudarytosios vyriausybės narių posėdis. 240 puslapyje autorius pasisako, jog paskutinį vyriausybės narių posėdį jis pramiegojo:

“Birželio 17 d. 2 val. ryto vyriausybės nariai buvo sukviesti posėdžio į Ministerių Tarybos būstinę. Man tame posėdyje neteko būti. M. Žilinskas sakė skambinęs telefonu, bet negavęs atsako. Aš nakvojau savo darbo kambaryje, bet telefono skambesio negirdėjau”.

J. Audėnas atpasakoja kitų žodžius, jog minimame posėdyje Sovietų Sąjungos atstovas Pozdniakovas per telefoną min. pirm. A. Merkiui padiktavęs pavardes, katrie asmenys turį sudaryti naują vyriausybę. Išspausdina J. Audėnas sovietų padiktavusių ministerių pavardes ir duoda trumpas minimų asmenų apybraižas.

Taigi, nedaug ką jis apie paskutinį ministerių posėdį gali “byloti”. Tad knygos pradžioje “Apie Autorių” išspausdintame rašte kai kurie žodžiai tikrai nesupratinami atsiduoda. Apie J. Audėną tarp kita ko net taip sakoma: “Byloti autentiškai, nevaržomas nei cenzūros, nei išorinių įtaigų, jis tik vienas teigė”.

Kodėl jis tik vienas? Buvęs krašto aps. ministeris gen. K. Musteikis gyvena Amerikoje. Generolas Pundzevičius, dalyvavęs J. Audėno aprašytame posėdyje, taip pat yra Amerikoje. Tad kokios cenzūros, kokie varžymai neleisti jiems “autentiškai byloti”? Pagaliau, gen. Pundzevičius jau yra liudijęs Amerikos Kongreso, vadinamajam Kersteno, komitetui apie Lietuvos okupavimą. Pats J. Audėnas savo knygoje perspauzdina kai kurias ištraukas iš gen. S. Raštikio knygų ir tuo pabrėžia nesąs vienas vienintelis autentiškas bylotojas. Jei toks raštas knygon apie autorių idėtas su J. Audėno žinia, stebėtis reiktų, o jei leidėjai savivališkai tokį raštą “išmugeliavo” — tenka tik apgailestauti.

Prisiminus leidėją “Romuvą” — reikia gero žodžio pašykštėti, nes spaudos darbas atliktas blogai. Politikų atsiminimų knygos dabar gerai perkamos ir laidos išperkamos. “Romuva”, gal tuo pasinaudodama, nė 300 puslapių neturincios knygos kainą nustatė 4 dol., bet pirkėją nuskradė parinkdama blogą popierių. Kai knyga skirta “ateities istorikams”, tai turėjo būti spausdinama gerame popieriuje, kurs ilgiau išsilaiko. Matome, kas nutiko su tremties metų knygomis, spausdintomis vadinamajame laikraštiniame popieriuje: — jos ir nejudinamos,

lentynoje bestovėdamos pradeda trūnyti. J. Audėno knygoje fotografijos neryškios, net murzinos. Kai kur raidžių dažai persisunkę į kitą lapo pusę. O jau “korektūros” ir kitokių klaidų — labai ir labai gausu.

Miglotas pasakojimas

Apie Lietuvos universiteto profesorius rašydamas, J. Audėnas sako, jog prof. Petro Šalčiaus raštai buvo labai “sunkiame stiliuje” parašyti. Jei knygos kalbos taisytojas taip leido spausdinti, galėtume sakyti, jog ir “Paskutinio Posėdžio” stilius nelengvas. Autoriaus mėgstama ir miglotai pasakoti. Pvz., 230 puslapyje rašoma, jog su prez. A. Smetona išvyko “ne tik jo šeima, bet ir visa eilė valstybės pareigūnų, kuriuos bolševikai, okupavę Lietuvą, būtų greitai sutvarkę”. Be kitų ypač tie du žodžiai — “greitai sutvarkę” — yra pavyzdys, kaip autorius neaiškiai pasakoja.

Arba toks menkavertis sakiny, kaip 94 psl.: “Po 1926 m. gruodžio 17 perversmo, jauniečiai ir žiežirbiečiai buvo naujosios administracijos sulikviduoti”, — tikrai nėra lengvo ar dailaus stiliaus poušmena, bet tai tik pavyzdys, kaip nebevegiama įsigalėjusių svetimų žodžių, kurie įneša painiavos. Ir šiuo atveju: negi jauniečiai ir žiežirbiečiai buvo taip pat “sulikviduoti”, kaip Katyne bolševikai “sulikvidavo” lenkų karininkus?

J. Audėno įspūdžiai apie “Peklos knygos” istorijas neįneša nieko naujo anų laikų gyvenimui pavaizduoti. Taip pat ir jo Pirmojo Pasaulinio karo atsiminimų pasakojimas nei stilium nei įvykių aiškumu negali prilyginti kanauninko Pranciškaus Zadeikio raštams apie ano karo vokiečių suvaliavimus bei skriaudas Lietuvos žmonėms.

Vaizdingai J. Audėnas aprašo bežemių ir mažazemių norus ir viltis gauti žemės bei kaip buvo įvykdyta žemės reforma. Įdomios medžiagos jis pateikia iš studentų gyvenimo ir studentijos veiklos. Vertinga medžiaga ir apie A. Smetonos valdymo metu buvusią “pogrindžio veiklą”, vadinamąją valstiečių liaudininkų ir krikščionių demokratų “aši” bei Klaipėdoje leistą “Žygio” laikraštį.

Bet ir čia yra neaiškumų, neuoseklumų. Pvz., 107 puslapyje išaiškinta, jog tauta nepasitikėjo tautininkais, bet toliau tame pat puslapyje dėstoma, jog “ašies” politikų buvo susirūpinta prieiti prie tautos ir jai aiškinti, kad valdžia neturi nei tautos pasitikėjimo, nei mandato taip valdyti, kaip buvo valdoma. Taigi, kam “ašis” rūpinosi tautai aiškinti tai, kas jau jai ir taip buvo aišku?

Valdininkas ir partija; pagarba mokslo genijui

Apie A. Smetonos valdymo laikotarpį kalbėdamas, J. Audėnas rašo, jog Lietuvoje visur buvo policijos ir administracijos vadovaujama bei sprendžiama. “Dirbti, jei tik darbą turė-

jai, valgyti, gerti, miegoti, linksintis, mokytis, sportuoti buvo plati ir nekludoma laisvė”, bet visuomeninė iniciatyva buvusi užgniaužta. Tačiau pačiam J. Audėnui nedaug kitokių laisvių ir tereikėję, nes jis 98 psl. štai kaip pasisako: “Kaip valstybės, ar savivaldybės tarnautojas, aktyviu politiniu veikėju nebuvo, nes laikiausi dėsnio, kad valstybinė tarnyba nesiderina su vieša ir aktyvia veikla partijoje”.

Įdomu, iš kur J. Audėnas išrausė tokį “dėsnį”? Ar tai tik ir nebuvo iš “tautos valios” filosofijos?

Demokratijoje matome kitaip ir kitoki “dėsnį”. Valstybės įstaigose be nepartinių specialistų bei profesionalų daugiausia dirba valdančiosios partijos nariai ar pirmaeiliai jos veikėjai. Kiekvieni rinkimai, kuriuos laimi opozicija, išsluoja arba persukuoja valstybės tarnautojus — “atnaujiną” valstybės aparatą.

J. Audėno prisipažinimas yra būdingas ne vien jam. Tai vaizdingas “autentiškas” įrodymas, kaip per vadistinį valdymo laiką net opozicijos kai kurie žmonės įsisamoningo, jog tik “vadas” turi rūpintis politika.

J. Audėnas yra iš tų lietuvių, aukštąjį mokslą išėjusių, kurie nuo mažens negalėjo nuosekliai mokytis. Jis baigė suaugusiųjų vakarinę gimnaziją, vėliau universitete ekonomijos skyrių. Mokslas nelengvai įgytas, tai daugiau vertinamas. Daug gražių žodžių J. Audėnas skiria Lietuvos švietėjams, o universiteto vertinimu gal net nukrypo į pervertinimą, sakydamas, jog Lietuvos universitetas per keiloliką metų savo mokslo lygiu pasiekė Vakarų Europos universitetus. “Lietuvos mokslo genijus — vertas pagarbos!”, — šūktelėja J. Audėnas.

Žinoma, pasirinkęs savo knygos temą “Paskutinį posėdį”, bet nuo temos nuslydęs į daugybę kitų pasakų, J. Audėnas neberado reikalo plačiau pakalbėti, kuo tas “Lietuvos mokslo genijus” pasižymėjo. Jis nė nepaiškina, kodėl nemažai Lietuvos universitetų baigusiu studijų ir dabar savo gyvenimo aprašymus puošia pasakymu — “studijas gilino” Vokietijoje, Prancūzijoje, Belgijoje ar kur kitur?

Nedera Lietuvos universiteto darbo nedavertinti, bet lygiai neverta ir pervertinti. Sakytume, jog lietuvių kalbos, literatūros ir istorijos dėstymu mūsų tautinis universitetas pralenkė kitus universitetus. Labai pla-

čios galimybės buvo studijuoti pasaulinę literatūrą ir kalbas, tačiau net visi mūsų žymieji kalbininkai kalbotyros studijuoti važiavo į užsienį. Lietuvos universitetas paruošdavo gerų mechanikos ar statybos inžinierių, bet elektros ar radijo inžinieriai Lietuvoje “atsirado” tik po “studijų pagilimo” užsienyje. Jei Lietuvos universitetas buvo pasiekęs Vakarų Europos universitetų lygį, tai ko ten lietuviams bereikėjo važinėti “studijų pagilinti”?

Maža Lietuvos valstybė, maža jos pramonė. Viskas, kaip sakoma, buvo kuriama iš nieko. Pažanga padaryta didelė. Stengtasi žengti pirmyn, kitus pasivyti, o jei nepaspėta, tai, ypač vadistinio valdymo metais, imtasi kurti mitai net apie Kauno išaugimą “į vieną Europos moderniausių miestų”... Tą mitą kartoja ir J. Audėnas, lyg jis nebūtų matęs, jog netoli nuo tų asfaltuotų gatvių, netoli tų gražių “architektūrinių šedevrų” buvo tokie lūšnynai be vandentiekio ir be kanalizacijos, kokių mūsų kaimynų vokiečių žemėje nė karo skurde nematėme.

Painiavos dėl “koalicijos”

A. Smetonos valdymo pabaigoje dviejuose ministerių kabinetuose (vadinamuosiuose Černiaus ir Merkio vyriausybėse), buvo ministerių krikščionių demokratų, valstiečių liaudininkų ir voldemarininkų. Kitų, ne tautininkų partijos žmonių, vyriausybėn įsileidimas paties A. Smetonos ir tuometinės tautininkų spaudos buvo aiškintamas, kaip tautos “konsolidacijos” faktas, kaip “darbo vyriausybės” sudarymas, tačiau tai nesanti koalicija.

Dabar, kai laikai pasikeitė, tautininkų spaudoje parašoma, jog tos vyriausybės buvo koalicinės ir dėl Lietuvos laisvės tokiu būdu praradimo, kaip ji prarasta, atsakingi nevien tautininkai.

J. Audėnas aiškina, jog koalicijos nebuvo, bet kartu painiavos įneša. Valstiečių liaudininkų žymūs vyrai (Kardelis ir Toliušis) sutarę su min. pirm. Merkiu parinko valstietį liaudininką A. Audėną į ministerius; Valstiečių Liaudininkų Centras patvirtino, bet — koalicijos nebuvo.

“Valstiečiai liaudininkai mane įjungė į Lietuvos vyriausybę, bet nedavė man jokių instrukcijų, nestatė man jokių politinių reikalavimų, neprašė nei jokios darbų apyskaitos. To nereikalavo iš manęs nei Merkitus universitetus. Labai pla-

(Tęsinys 4-tam psl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materijolų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

A. ZUJUS

DIDVYRIŠKUMAS

Kažkas kažkada buvo pasakęs, kad tikras didvyriškumas pasireiškia tik tada, kai kovojama dėl visiškai beviltiško reikalo. Jei taip, tai mano straipsnio pavadinimas visai pateisinamas.

Didvyriškai — beviltiška kova vyks dviem frontais: viename fronte kovosime su tuo, kas skaityta, kitame — su tuo, kas girdėta.

SKAITYTA

... mūsų lietuviškų laikraščių redakcijose sėdi žmonės, gerai lietuvių kalbą žiną... Gal moką, o ne žiną?

... Gerai, kad šiuo atveju ta "rusiška antspauda" buvo paspausta mano adresu... Antspaudas, o ne antspauda. Be to, antspaudas ne paspaudžiamas, o spaudžiamas, juk tai ne ranka (žiūr. Lietuvių Kalbos Vadovą). Žinoma, ranka gali būti ir paspaudžiama ir spaudžiama.

... nes svetimieji laikraštiniškai į mūsų parangas nelabai lankosi... Dabar visur be jokių dvejojimų naudojamas žodis "parengimas" jau pakankamai juokingas, bet paranga net ir jį prašoka (žiūr. Liet. K. Vadovą: parangą iš sutarties pamintas atlikti statybos ir kt. darbas).

Šių "perlių" autoriui taip pat žinolina, jog himnai ne dainuojami o giedami.

... Svečių tarpe dalyvavo Alė Rūta, Elena Tumienė... Manau, kad dalyvavo ne svečių tarpe, o pobūvyje.

... Valandėlei sušnekame... Gera, kad ne nušnekame.

... Fordo fondas paskyrė \$600,000 Northwestern universiteto teisių mokyklai... Lietuviškai nesakoma nei teisių, nei medicinos mokykla, o fakultetas. Čia, žinoma, nevydina rolės žodžio "fakultetas" ne-lietuviška kilmė.

... visų mūsų mielai klausomas solistas bosas, kurio praitą metų negirdėjome mūsų operoje... Metas ir metai... Tad turėjo būti "praitais metais" Pacituotas sakinytis skamba maždaug taip, kaip šitoks: paėmęs žirkelę, sukirpau marškinį ir padžioviau ant kopečios prie varto.

... Po koncerto choristai ir svečiai turėjo gražų užkandį, prie kurio pasakyta gražių kal-

bų... Taigi, turėjome pietus, arbatą (1) ir gražų užkandį. Ne "prie kurio", bet "kurio metu".

... taip pat pasimatė ir turėjo pasikalbėjimus su kongresmanais... Žinoma, ne pasimatė o susitiko (tur būt, geriau, buvo susitikęs); ne "turėjo pasikalbėjimus", o kad ir pasikalbėjo arba pasitarė. Posakiai: pasimatysime vėliau, pasimatysime sekmadienį, turėjome pietus, turėjome arbatos, aš jau turėjau torto, aš matau (t. y. "I see" prasme aš suprantu) ir t. t. gali būti suskirstyti netinkamumo laipsniais. Galima toleruoti pasimatyti vietoje susitikti, turėti pasikalbėjimą, bet jau reikia negailestingai atmesti turėti arbatą (gerti), turėti torto (valgyti), matau vietoje suprantu.

... Tokių specialistų skaičiui padauginti keleriopai — ne keletos metų uždavinys... Keletas, dvejetas, ketvertas ir t. t., o ne keleta, dvejeta, ketverta. Dar gražiau:

... Reikia ir man ištrukti iš namų — šypsosi "penketos" vaikelių motina... Trukti ir trūkti! Žinoma, penketo.

... gal geriausiai tiktų preferansui lošti... Gera lošti preferansą, kad ir kalidoriuje... Preferansas. Kodėl šį kartą — kai tikrai reikėjo — ne pasinaudota svetimų žodžių "prefer" arba (prancūzų) "préférer" transkripcijomis?

... Chicagos policija lapkričio 13 d. 10 val. r. iš varžytinių parduos įvairių prekių ir juvelyrų... Lietuvių Kalbos Vadovė: juvelyras — auksakalys. Na, kitą kartą, gal, pardavinės šaltkalvius.

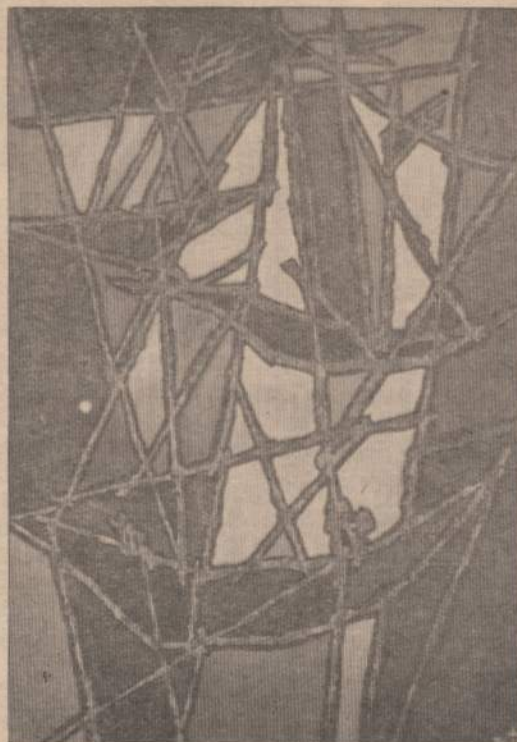
... laimėjo... premiją už 3 veiksnių tragediją... Nelyginant kitchenette, dinette...

... Farmacistės XY jungtuvės... Taigi, farmacistai, fiziškai, psichologistai ir net plebiscistai (žiūr. girdėta).

... Bitutė žiūri dėl medaus... Ten tik atėjo dėl vandens pakeitimo... Tiesa, visa tai parašė maža mergaitė, bet juk kaip tik čia glūdi gimtosios kalbos "suamerikoninimo" šaknys. (To look for).

... Paveikslas imtas Pacifike, prie ekvatoriaus... Ar imtas tik už ausų ar už visos galvos?

... Gatvių dialogas... Bažny-

A. TAMOŠAITIS

LIETUVIŠKI MOTYVAI

(Tapyba)

čios ir Maskvos dialogas... Tikra dialogų epidemija! Puikiai verčiame!

... sportininkų grupė išėjo laimėtojai... grupė — viena-skaita. O kad anglų (ir, retkarčiais, vokiečių) kalba panašiais atvejais vartojama daugiskaita, tai tų kalbų savybė.

... Tamstos aprašomo kūdikio liga yra nepagydoma, jam galima tik laikinai šį tą (gal ledo?) padėti, bet galas tikras ir netrukus. Ne "šį tą", o šiek tiek. Ką reiškia "galas tikras"? Kad nors autorius būtų pridūręs "tragiškas" arba "fatališkas", juk fatališkas dabar panaudojamas net posakiuose "fatališkai sumuštas", "fatališkai sužeista", t. y. ten, kur jis nelabai tinka. Gi mūsų aprašomu atveju jis kaip tik tinka.

... Norintiems paštu bilietus įsigyti ir staliukus rezervuoti, prašome pasinaudoti šia užsakymų atkarpa...

... Visi staliukai talpina 10 asmenų...

... Tikimės... kad atsilankysite į šį iškilų P. L. J. kongreso uždarymo benketą... Čia tai jau tikrai klasiškas pakvietimas! Anšku: ne "norintiems", o "norinčius"; ne "staliukai talpina" (juk ne dėžės!), o "prie staliukų, dar geriau, prie kiekvieno staliuko, gali susėsti 10 asmenų; iškilus — iškilas, išgaubtas

(žiūr. Liet. K. Vadovą); ne benketas, o banketas.

... Mokytojams, kurie verčia lituanistinių mokyklų vaikus rašyti "taip, kaip Lietuvoj", linkiu pradėti šiais metais vartoti tais pačiais sumetimais metrus, kilogramus ir Celsijaus laipsnius, kad vaikų galvelės dar daugiau susimaišytų.

Esu tikras, kad ir šio linkėjimo autoriui nepakenktų nei metrai, nei kilogramai, nei Celsijaus laipsniai. Nejaugi autorius nežino, kad archaiški coliai, svarai, archaiškos Farenheito skalės, mylios ir pėdos,

(Nukelta į 5 psl.)

SPAUDA PAVARČIUS

(Atkelta iš 3-čio psl.)

kys", — sako J. Audėnas. Su-
prantama, jei valstiečiai liaudi-
ninkai nei instrukcijų nedavė,
nei darbų apyskaitos reikalavo,
bet jei ir Merkys savo ministe-
rio neinstruktavo ir apyskaitos
nereikalavo, tai jau buvo val-
stybėje palaida bala. O gal J.
Audėnas per daug pabrėžia ta-
riamą "liberalizmą" vadistinė-
je vyriausybėje?

Ne kartą skaitėme spaudoje
paraginius, kad mūsų politič-
kos ir kultūros darbo vyrai "ne-
nueitų į kapą be likusio ženklų",
— kad surašytų atsiminimus.
Gerai padarė S. Raštikis ir J.
Audėnas kaip sugebėję atsimi-
nimus išspausdinti, bet jie pa-
miršo dainiaus Maironio išda-
nuotą patriotizmą — "Raudot ir
šliumbt dalyks jaunų mergai-
čių".

Vadinasi, valstybės vyrai, at-
siminimų rašytojai, turėtų val-
stybės reikalus skirti nuo savo
asmeniškų bei šeimos nelaimių
ar sapnų išpasakojimo. Priva-
tūs "įsiamžinimai" turėtų būti
leidžiami atskirais tomiais, o ne
įterpiami į knygą, kuri papuoša
ta skambiu patriotizmo vardu.

Pats autorius J. Audėnas, jo
kalbos taisytojas ir leidėjas tu-
rėjo dar gerokai padirbėti, kad
knyga būtų išleista vertingesnė.

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, JULY 1, 1967

"69" Meno studijos studentų parodos atidaryme 69-je Meno galerijoje. Iš kairės: B. Chomskis, M. Stankūnienė, viena studentė, dail. M. Šilėičis, E. Marčiulionienė, dail. prof. Ad. Varnas, dail. V. Petravičius ir kt.

DIDVYRIŠKUMAS

(Atkelta iš 4 psl.)

tiesa, labai lėtai, bet vis dėlto nyksta JAV ir Anglijoje?

Viename straipsnyje apie Sanvarą (deja, neturiu to straipsnio) autorius gėrisi poeto tarne ir tarimu ir sako, kad... jo priegaidžiai gražiai skamba... kadangi cituoju iš atminties, tai nepretenduoju į tikslumą. Kaip ten bebūtų buvę, bet autorius priegaides pavadino priegaidžiais! Anuo metu Ravensburge vienas šachmatininkas (iš Kauno, žinoma) sakydavo: Ak, koks didelis buvo padarytas klaidas! Dabar turėsiu pulti su visais jėgais ir su visais figūrais!

... kad Stelmužės ažuolas Lietuvoje, seniausias pasaulyje, 2000 metų senumo, kuris lyg baigė nudžiuti, atgijo... Turėtų būti, žinoma; ... kad Stelmužės ažuolas Lietuvoje, 2000 metų (gal, amžiaus, bet tik jau ne senumo!), kuris lyg buvo bebaigęs nudžiuti, atgijo...

... "didingas" dvaras Kipro Petrausko prisiminimuose madingai yra pavirtęs į "mažą ūkelį", tačiau žymiai smagiau yra refleksuoti, jog neužilgo... Parefleksuokite, susimildami, kad turime du gražius žodžius: pagalvoti ir netrukus.

... Veikale pataloginis žmogus pristatomas, kaip sveikas...

Patologija, o ne patalogija, ir ne pristatomas (o gal pristumiamas!), o, pavyzdžiui, kad ir pavaizduojamas. Jei autorius žodį "pristatyti" naudoja prasme vokiečių vorstellen, rusų predstavit, anglų introduce, tai jam galima patarti truputį pakeitus sakinį, kitą kartą pasinaudoti žodžiu supažindinti, pavyzdžiui: Skaitytojas supažindinamas su pataloginiu (jei, būtent, pats žmogus gali būti pataloginis!) žmogumi, kaip su sveiku. Ten pat autorius, keleto premijų laimėtojas, rašo: ... kultūringai išpildytam ir sceniškai išbaigtam spektakliui... aš einu į teatrą pažiūrėti ne vien tik, kaip išpildo, bet... Aš čia išpildžiau savo pareigą, įdėdamas po kabelį prieš kaip. Ir pagaliau, atlikti, o ne išpildyti!

Iš "69" Meno studijos parodos atidarymo. Iš kairės: dail. M. Šileikis, rašytojas K. Bradūnas, E. Marčiulionienė ir sesuo M. Mercedes, dėstytojai, išskyrus Bradūną.

Iteikia Žygimanto Augusto monetą St. Balzeko, Jr. L. Kultūros muziejui. Iš kairės: Matthew J. van der Voort, iš Amsterdamo, Ora Berlin Haleling ir Stanley Balzekas, Jr.

Tas pats autorius, paskambinęs Naujienoms telefonu:

... Išnuomojamas penkių kambarių butas... Tik jau "penkių" prašau rašyti numeriais.. Parašėme numeriais, būtent, 5, net be nereikalingo, nors ir tradicinio -kių (5-kių).

... kai matai gerą žmogų, galvoki, kaip juo pasekti; kada matai blogą - egzaminuoki savo paties širdį. Konfucijus. "Iš-egzaminavęs" savo širdį, nutariau po pasekti ten buvusį dvitaškį pakeisti tašku kabeliu, o kada ir egzaminuoki - pabraukti. Kartais būtų pravartu taip pat "paegzaminuoti" bent atmintį. Tada gal atsimintume, kad Lietuvoje egzaminuodavome mokinius, bet ne širdis. Čia pat Konfucijaus posakių vertėjui iš anglų kalbos galiu pranešti, kad angliškai taip pat sakoma "examine the curve", bet lietuviškai vis dėlto "išstirkte kreivę". O ar Jums patiktų posakis "egzaminuoti įtariamą asmenį" vietoje "tardyti"?

Dabar užkabinsime "ant kabluko" kiek stambesnę žuvį.

... Skambinta iš Kremliaus. Pasakius tik šaukiamąją vietą ir nenurodant net, kas skambina, iš Kremliaus maloniui, įsteikiamu balsu buvo pratarta: ir t. t. Dievaži, jei iš kalbančių pagal Margerio žodyną būčiau

nesužinojęs, kad telefonu "šaukiama", nelyginant girioje, tai būčiau nesupratęs, ką reiškia "šaukiamoji vieta". Toliau (iš ten pat):

... Jo telegramai pagrindą sudarė ankstyvesnis skambutis ("zvonok") iš Kremliaus... Laimė dar, kad ne skambalas arba varpas. (o gal varpelis?)!

Iš ten pat:

... Tai turėjo ženklinti, kad įvykiai pasiekė savo zenitą... Tik jau ne ženklinti, susimylėkite! Reikšti, gal, dar leistina "rodyti" arba "liudyti", bet ženklinti? ?

... prijungtą Kambodiją, Laosą ir greičiausiai Thailandą, Malaysia... kodėl visur a išskyrus paskutinį žodį — nežinau. Be to, man visai neaišku, kodėl geografiniai pavadinimai būtinai turi būti rašomi angliškai, bet su nosinėmis? Tad turėtų būti (gal) Kambodija, Malajų Archipelagas (gal, Salynas), Tailandas.

... Nuotraukoje trūksta T. Idzelytės... kodėl trūksta, o ne, pavyzdžiui, pasigendama, arba kad ir "nėra". Juk "trūksta" paprastai reiškia "nepakanka": "trūksta pinigų", "trūksta kantrybės".

... Nežinau pozityvesnio ir santūresnio žurnalisto už p. V.

Volertą. Jis nesibara, nesiginčina, niekų nekalba. Jo straipsnius skaitau virš dešimt metų ir visada jų laikiu... Ginčytis, o ne ginčintis; tad ginčijasi, nesiginčija. Virš galvos, bet ne virš dešimt metų.

... kada moterys blondėja? (!) Naujoji Amerikos gentkartė priauga, kuri kitaip nežino, kaip tik taip, jog senti pradėjusios moterys darosi blondinės... komentaris galima tik pagadinti šį klasišką posakį.

... Gražuolė tampa matematike. Bobbi Johnson, 20 m., kuri 1965 m. buvo "Miss America" ir kuri buvo iškritusi iš Kansas universiteto, vėl įstojo į universitetą Evanstone... Laimė, kad ji neiškrito iš kurio nors dangoraižio kokio dvidešimto aukšto..

... Šia proga neventgina būtų paminėti, kad ir kiti Herkulio broliai yra taip pat pasižymėję muzikai... kadangi prieš tai apie jokių Herkulio brolių nebuvo kalbama, tai atrodo, kad Herkulis yra vienu metu Herkulis ir taip pat savo paties brolis.

... Lietuviai dar mėgsta ir ragaišį, todėl šį kartą pamėginčiau padėti iškepti ragaišį... Dabar supilti dalį sojos... Kas gi kepė Lietuvoje ragaišį su soja??

... Be skulptoriaus originalių kompozicijų ar replikų... Na, lietuviškai tokius daiktus vadinu ne replikomis, o reprodukcijomis (kad ir nelietuvišku žodžiu).

... Štai kai kurių žvėrių kainos: dramblys (turėtų būti dramblio) \$3,500, ir t. t. austras \$800. Argi austras žvėris? ?

Na, šitaip nebus galo! Nedarysiu jokių pastabų dėl šapinio, rabinukų, plasnjančių sparneliais, dėl gėlių, augančių konservatorijose, dėl darbingų vagių, dėl aboridžėnų, dėl klynijimo ir t. t. Bet negaliu nepacituoti mūsų visažinančio J. M. (tur būt, J. Mšksn) žodžių: ... indėnų kilmės matematikas

(Nukelta į 6 psl.)

Pasaka apie berną ir ūkininką

Kai užėina badmečiai dėl sausros ar per gausaus lietaus... ūkininkas iš visų aruodų kampučių sušlavinėja grūdus maišui ir ateinančios sėjos sėklai.

Kaip reikia nuo bado gelbėtis, kur ir kada sėti, papasakoja gilios, plačios prasmės, be laiko ribų lietuvių pasaka — legenda.

Pas ūkininką atėjęs pakeleivis vyras ir prašė, be jokios algos, už berną. Ūkininkas pagalvojęs, pasvarstęs ir vaikina pasilikęs: kaip tik pavasaris, sėjai žemės rengimo metas, darbo pakaks.

Bernas apmetęs akimis žemėvaizdį, žvilgtelėjęs į dangų, taręs ūkininkui, jog arsiąs ir užsėsias tik kalnus. Tai, prijungęs porą jaučių, kalnus suarė, išakėjo ir užsėjo.

Jam taip padarius, nelietus derlingų lomelių, kaimynai stebėjosi keistu ateiviu bernu ir juokėsi iš kvailo ūkininko.

Javams vos pasikėlus, prasi-dėjo nuolatiniai lietūs, ir viskas žemumose supuvo.

Kalneliuose, dar prakasus vandeniui žemyn nutekėti griovelius, jėvas taip užderėjo, kad pakako išsimaitinti šeimai, išmisti gyvuliams, ir liko sėklai.

Ateinantį pavasarį aplinkiniai ūkininkai skubėjo išdirbti savo laukų kalnus — kalnelius, pasiskolinę iš ano ūkininko sėklos užsėjo. Po nakčiai paskolinusio ūkininko aruoduose vėl buvo grūdo tiek kiek buvę.

Ūkininkai užsėję aukštumas, stebėjosi, kad ateivis bernas varosi į lauką žagrę, pakinkytą arkliais, aria žemumas, lomas ir jas užsėja!

Išsiskleidė sausas pavasaris ir tokia pat, karštais vėjais alsuojanti vasara. Aukštumose pasėliai vos prasikalę išdžiūvo.

Pakalnėse, užstotose nuo džiovinančių vėjų ir dar prilai-kančiose pernykštės drėgmės, pasėtam grūdai jos pakako išdygti, išsiskleisti laiskus ir išplaukti varpai ir duoti derlių.

Bernas trečius metus nepasili-ko. Palikęs ūkininkui du žodžius, (kokius — pasakoje nepasakota), iki ateinančio meto derliaus duonos, papusryčiavo, užsidėjo kepurę ir išėjo.

Jo būta angelo, nusileidusio iš dangaus žemėn pas ūkininkus, visų maitintojus pabernauti.

Mūsų lietuviškasis badas vis didėja dėl pašėlusio išdeginimo arba supūdinimo... Dėl mažėjančių maisto atsargų prarandamas savo duonos skonis, ir ta duona tampa daug kam nereikalinga. Ateities bado metų skaičius aiškiai neįžiūrimas.

Neapžvelgę plačiai žemėvaizdžio ir dangaus, tariant klimato, vieni per daug garbiname sėjęs tikinančius, kad būtinai visiems ir visada sėti tik aukštumose, kalnuose. Kiti — jog visada tik pakalnėse, tariant tik tiek lietuviškumo gana, ir tik toks geras, kokį aš su savo "kumpanija" suprantu ir kiek savo svarstyklėmis atsveriu.

Negirdėdami per savo pačių "lietuviybės kumpanijų" ginčus ir per keliamą bildešį Lietuvos dvasios balso, atbukę (ne visi), ir atbukinti pajusti kankinių kančioms, netekome suprati-mo, jog čia mums reikia angelų — bernų (legendos atskleis-tina prasme) su savo jaučiais ir arkliais nusileidžiančiais net iš dangaus linksmybių. Bet ne pony, ne ciniškai "prabangiško" gyvenimo akivaizdoje taip bai-

(Nukelta į 7 psl.)

DIDVYRISKUMAS

(Atkelta iš 5-to psl.)

Srinavasa Ramajunan, apie kurio gabumus kada tai rašė žymus anglų matematikas Harry... Deja, tasai matematikas buvo ne indėnų, o indų kilmės; jo vardas ne Srinavasa Rama-junan, o Srinivasa Ramanujan (rašant angliškai; šiaip lietuviškai galima būtų rašyti Ramanudžanas); toliau, anglų matematikas, rašęs apie Ramanudžaną, buvo ne Harry, o (deja!) G. H. Hardy; pagaliau, ne "kad tai", o "kažkada".

GIRDETA

... Kviečiame visi dalyvauti Jaunimo Centre ruošiamoje vakarieneje...

... Kviečiame visi dalyvauti "šerminėse"...

... Liko tik vienolika valandų nua rinkimų pradžios... Vienolika ir iki, on e nuo.

... Anglai nebuvo laimingi apie (about!) prezidento Johnsono kelionę... Ne apie, o dėl; dar geriau ir paprasčiau: Anglai nebuvo patenkinti prezidento kelione (arba nesidžiaugė).

... Aš ten buvau pasiūstas tūkstantį devyni šimtai trisdešimt trečiais metais... Taigi, galininkas, vardininkas ir įnagininkas sykiu!

... Izraelis giriasi apie savo laimėjimus... kodėl ne "laimėjimais"?

... Labai vertinga knyga su šimta iliustracijų...

... Nuėjo pas Gradinską, jam parodė Stereo, tai buvo meilė iš pirmo žvilgsnio, ir jis pasidarė to puikio (!) aparato savininku...

... oliai roaškimės rinkiminei kompanijai... Vertimas: uoliai ruoškimės rinkiminei kompanijai... Taigi, kompanija ir kompanija...

... numuštų lėktuvų skaičius siekia trys šimtai septyniasdešimt keturi...

... Sovietų Rusijos ir Kana-dos santykiai yra laikomi geri...

... kariuomenė neteko penki šimtai dvidešimt karių...

... gavo šimtas penkiasdešimt keturis balsus...

... jau buvo paskelbta šimtą penkiasdešimt keturis atsitikimus...

... per penkis šimtus dvidešimt keturios valandos jis nu-plaukė dvidešimt aštuonis tūkstančius penki šimtai mylių...

... šiandien turime pirmadienį, gegužės dvidešimt devintąjį dieną...

... ir dabar yra 7 valandos 30 minučių ir pusė...

... kainuoja penki doleriai ir pusė...

... gegužio šešto ir penkto dienomis...

Na, kai ką pataisykime! Taigi: šiandien turime pirmadienį, gegužės dvidešimt devintąją dieną; ir dabar yra 7 valandos trisdešimt ir pusė minutės; kainuoja penkis ir pusė (dar geriau, žinoma, pusšesto) dolerio; gegužio šešto ir penkto dienomis (geriau, žinoma, gegužio šeštą ir penktą). Beje, kasdien pranešant datas geriau būtų verstis be įvardžiuotinių. Taigi: šiandien gegužės dvidešimt devinta diena. Įvardžiuotiniai tinka ypatingais atvejais, kaip antai: Vasario šešioliktoji. Liepos ketvirtoji, gegužio tris dešimtoji.

... prezidentas Johnsonas dar neturi sprendimo Rytų problemai išspręsti...

... sovietų rašytojai vis dėlto kovoja dėl kūrybinės laisvės ir cenzūros... Neaišku, dėl ko jie, pagaliau, kovoja: dėl laisvės ar dėl cenzūros varžtų?

... puolime dalyvavo virš keturi šimtai lėktuvų...

... lankėsi Japonijoje, Tailandė, Turkijoje ir kitos Europos valstybėse...

Cia pat buvo pranešta apie "ne tos kojos amputavimą vienoje Londono ligoninėje ir padaryta pastaba: "kas nedirba, tas neklysta".

... šiandien temperatūra pakilo iki daugiau septyniasdešimt laipsnių... Būtų buvę geriau kad ir šitaip: pakilo aukščiau 70 laipsnių.

... prisipažino prie kaltės... Na, šitoks posakis tiktų ir skaityta, ne tik girdėta. Nežinau, kam tenka "išradimo" garbė. O be "išradimo": prisipažino kaltas esąs, prisipažino pavogęs, nužudęs ir t.t.

Sukeliame ne tik juoką, triukšmą ir dulkes, o taip pat ir pinigus (net per Bendruomenės Valandėlę). Gražiausia, kad... Izraeliui buvo sukelta pinigų...

Be "sukelta" paminėtini: gulbės giesmė; savo norū; langūs; darbūs; žirniūs; kūrybū; valdiba; iviko; šašasdešimt; grodis (gruodis); dona (duona); rožas (ruožas); kailių krautu-vė; ten buvo šimtą septini virai ir t. t.

... Čiurlioniės, Mairioniės, tūkstanties... Jei gal, tūkstanties toleruotina, bet tik jau ne Čiurlioniės ir Mairioniės ir dar kirčiuojant paskutinį skiemenį! Gal dar imsime linksniuoti ir kirčiuoti šitaip: Brazdžioniės, Vaitioniės, arklis, vėziės ir t. t.

Sovietų Sąjunga visomis išgalėmis... Čia pranešėjas staptelėjo ir pasitaisė... visomis išgalėmis...

... plebiscitas Gibraltaro srityje... Tai nebuvo atsitiktinė klaida (kas gi jų nedaro?), nes pranešėjas bent du kartus minėjo tą žodį.

Užsigardžiamumui (cituoju iš atminties, tad nepretenduoju į tikslumą):

... ššaliojoje pievoje prie ššėššupės ššydejo ššipuklės... t. y. žaliojoje pievoje prie šešupės žydėjo žibuoklės. Tiesa, visa tai deklamavo maža mergaitė, tad šaipytis iš jos lyg ir nederėtų, bet kad jau labai juokingai skambėjo! Priežastis aiški — anglų kalba neturi garso ž, o tik kombinaciją dž, tad stebėtis netenka. Bet tenka stebėtis štai kuo.

Neseniai buvo transliuojama pamoka apie dvibalsių kirčiavimą. Grašu ir malonu... Sriuba aušta, diena aušta: antis anties, antis, ančio ir t. t. Studentas, įkalbėjęs šią Lituanistikos Instituto išleisto plokštelės dalį, skiria visas "plonybes", bet, deja, jo tarimas vis dėlto, na, sakysime, keistokas, kaip kad savotiškai keistokas — juk tai nėra paslaptis! — beveik be išimties visų mūsų jaunų vaikinių ir mergaičių tarimas. Jei tikslas yra pamokyti jaunimą, o ne tik parodyti kai kurių Instituto studentų atsiectus rezultatus, tai šitokios plokštelės kalba turi būti tobula.

KODĖL KUMSKIS PRALAIMĖJO?

Šis klausimas rūpi kiekvienam lietuviui. Giliąsias pralaimėjimo priežastis rasite aprašytas Dr. K. SIDLAUSKO knygoje AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA. 102 psl. Kaina \$1.50. Dr. Sidlauskos knyga galima gauti NAUJIENOSE. Knyga bus išsiųsta, jei atsiųsite čekį arba Money Orderį tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted Street, Chicago, Illinois 60608

Dešimts ar daugiau egzempliorių užsisakiusiems platintojams duodama nuolaida.

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Sidlauskos knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Orderis bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

ARCHITEKTŲ POKALBIS

Kultūros Barai, jauniausias ir dėmesio verta medžiaga pastaruoju metu turtingiausias Vilniuje leidžiamas mėnesinis žurnalas, šių metų 3 numeryje atspausdino kelių įžymesniųjų Lietuvos architektų pasikalbėjimą "už apskrito stalo". Visame pasikalbėjime atsiskleidžia daug minčių ir susirūpinimų, pavaizduojančių, kaip kūrybingiems žmonėms dabartinėse sąlygose sekasi bei nesiseka vykdyti užsimojimus. Štai bent keletas išgirstinių ir įsidėmėtinų pasisakymų:

— Originalios išraiškos ieškojimus ypač apunkina tipinė statyba.

— Naujieji Vilniaus ir kitų miestų rajonai priskiriami geriausių naujosios urbanistikos pavyzdžių šalyje (suprask, Rusijoje. E.).

— Žymiai sunkiau sprendžiamos kaimo architektūros problemos.

— Viena didžiausių kliūčių mūsų architektūrai vystytis ir tobulėti — teorinio pagrindo stoka.

— Dažniausiai tenka vadovautis ne teoriniais reikalavimais, o ekonominėmis galimybėmis.

— Mažų miestelių bei kaimų veidą turėtų formuoti daugiausia jaukūs, žmogiški mažaaukščiai pastatai. Tačiau vien ekonominiais sumetimais esame priversti statyti keturių - penkių aukštų gyvenamuosius namus.

— Antra kliūtis — vis dar nelanksti statybos industrija, įvairios biurokratinės kliūtys.

— Žodis "tipinis" kai kieno lūpose tapo beveik keiksmažodžiu. Bet pabandyk atsisakyti tipinės statybos!

— Naujoji architektūra sensta ir susidėvi ne metais, o tiesiog mėnesiais, — žema statybos kokybė.

— Vilniuje pokario metais

pastatyta tiek pat gyvenamojo ploto, kiek mieste jo buvo išlikę nuo pačių seniausių laikų. Nors ir to, kas pastatyta, dar maža. Visą šį grandiozinį projektavimo darbą atlieka ne daugiau kaip 40 architektų. Architektų dar labai trūksta, nauji kadrai ūgdomi lėtakai. Kauno Politechnikos Institute kasmet į šią specialybę priimami tik 25 studentai. Tiesa, žadama vėl pradėti ruošti architektus Dailės institute, tačiau kadru stoka jausime dar ilgai.

Pažymėtina, kad prieš keletą metų Maskva atėmė lėšas beveik visiems kūrybinių profesijų rengimo skyriams Lietuvos aukštosiose mokyklose.

Jau kadaį guodžiamasi, kad jau-jau ta žala būsianti atitaisyta, bet pasirodo, vis dar tik žada... (E)

Vertingas leidinys muz. J. Bertulio 50 metų veiklai atžymėti

Labai daug lietuvių muzikinėje, kultūrinėje veikloje nuveikęs didž. gerb. kompozitorius Juozas Bertulis, deramai buvo prisimintas jo veiklos 50 metų pagerbtuvėse, surengtose 1967 metų vasario 25 d. Čikagoje. Pagerbtuves surengė ir pravedė kultūrininkų Juozą Bertulį gerbiantieji asmenys, kurių sąrašas anksčiau buvo spaudoje paskelbtas.

Ta proga abiejuose Aušros Vartų parapijos salės šonuose buvo išdėstyta virš 250 jubilaitą siejančių kūrinių, nuotraukų ir kitokių eksponatų.

Neseniai gavau privačiu būdu atspausdintą 57 puslapių didelio formato leidinį užvardintą: Muz. Juozo Bertulio pedagoginės veiklos 50 metų sukakties minėjimo, paskaitos ir parodėlės Biuletenis. Kaina nepažymėta, turbūt siunčiama nemo-

ADOMAS VARNAS

"ANT POLITIKOS LAKTŲ" (Saržas)

kamai vienaip ar kitaip prisidėjusiems prie J. Bertulio pagerbimo. Išleido: Muz. J. Bertulio pedagoginės veiklos 50 m. sukakties paminėti Komitetas, 6818 S. Western Ave., Chicago, Ill. 60636. Pirmame lape jubilaito ranka įrašas, kam leidinys skiriamas. (Gavau su savo parvardė).

Su įdomumu ištaisai perskaičiau visą leidinį, pilną įvairiausių žinių, statistikos, nuotykių, prisiminimų, pavardžių, datų, skaičių, tautybių, valstybių. Autorius J. Bertulis pabrėžtinai rašo, kad "šis biuletenis yra skirtas ne spaudai, bet savo priešteliams".

Būtų naudinga, jei dar tebeveikiantis Komitetas pasistengtų išleisti pilnas didž. gerb. Juozo Bertulio atsiminimų knygas, kūrinius. Neabejotinai būtų gražus įrašas lietuvių literatūrai. Tatai padaryti kur kas lengviau tebetalkinant autoriui.

Alg. Gustaitis

PASAKA APIE...

(atkelta iš 6 pusl.)

siai nukraujavusios tautos ir badu išmarintos jos didelės dalies!

Tai ir likę nesėti, kada metas, kalneliai ir slėniai — neišnaudoti sklypeliai, visos vietos, kuriose ir liūčių, ir sausrų pridėjus, ir bėdų metu galėjo (ir

gali) želti, augti lietuviškas pasaulis... Kad, čia subrendęs, būtų atsparus kalnų kaitroms, šaltai, pakalnių liūtims, taigi savitas, netirpštąs tarptautiniuose vandenyse plaukikas, parnešas lenktynių laimėjimo laurus savo tautai...

Nesušlavinto iš visur, iš kur tik įmanoma, tikrojo lietuviško maisto pasėka — aiškiai mato si ankstyvo bado ligų reiškiniai... Daug kam labiau pagardo bendrame katile virta lešienė, užspirginta toli nešančių kvapu spirgais.

Atsiranda vis daugiau nepažabojamos savimeilės "egoizmo" įsiskonėjusių "riaugų" sėjėjų ne tik naktimis, kad ūkininkas miega, bet jau ir dienos šviesoje...

Ar vis dar dideliame daugeliui lietuvių nelemta aiškiai išgirsti savo žemės ir tautos laisvės šaukiančio balsą ir partizanų Neparašytų laišku? Ar ilgai dar jie bus lyg tas palaidas neprieteliaus skaldomas karklų pundelis, iš kurio po vieng imdamas, tas neprietelias lengvai lauzo ir kiša į ugnį po verdančiu bendru katilu? Kas atspės tuos du Angelo — berno paliktus žodžius.

Angelas — bernas išėjo. Kaip toliau ūkininkai ūkininkavo, šioje pasakoje nepapasakota. Bet, tikriausiai, bus papasakodėkime, ir bėdų metu galėjo (ir

L. V.

Jackson universitetą baigusiam negrui skauda kojas, bet jis tęsia savo žingsniuotę. Jis nori parodyti, kad Mississippi keliais negrai gali vaikščioti.

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILLIONUS dolerių savo apdrausties nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinė pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžia.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą už \$1,000.00 apdraudus tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudus mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijū. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA
307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠILEIKIS

Naujovių gentkartės paroda

Kiekvienas šimtmetis kūrta savo meną

Praėjusį penktadienį, birželio 23 d. Chicagos Meno institute Morton Wing salėje buvo atidaryta tarptautinė, vad. "Naujovių gentkartės" paroda. Parodos išvakarėse pakviestiems instituto svečiams paskaitą skaitė moderniojo meno direktorius A. James Speyer, kuris šią parodą organizavo. Šį kartą pasitenkinta tik su viena paskaita, nes Fullerton auditorijon sutilpo visa publika. Kitas parodas atidarant reikėdavo net tris kartus pakartoti paskaitą, vis naujai publikai, pvz. A. Wyeth parodos atidarymas vyko tris dienas ir kasdien buvo skaitomos paskaitos apie jo kūrybą. Wyeth parodą aplankė arti ketvertis milijono žmonių.

"Naujovių gentkartės" kūryba — gal būt, pirmoji tokia paroda Amerikoje po 1950 metų, atkelta iš New Yorko Moderniojo meno muziejaus. Tačiau ne visai atitinka toks parodos pavadinimas, nes yra ir tokių autorių, kurie gimė 19-tam šimtmečiuje. Kūrinius pasirinko tiksliai tuos, kurie buvo sukurti po 1950 metų. Išstatyta 63 skulptūros. Dalyvauja 13 iš Europos ir 14 Amerikos skulptorių. Parinkti tokie darbai, kurie turi "individualią išraišką", nėra nė vieno darbo iš ankstyvesnių epochų žymiųjų skulptorių, atseit, nei Lipchitz, Zorah, Arp, Pevsner ir daug kitų garsenybių bei moderniosios skulptūros pionierių. Kontrarevoliucinis judėjimas pasirinko naujus kelius. Jie paženkliną naują gyvenimą nauju menu, nes be pasikeitimų nebūtų gyvenimo. Jie siekia nepriklausomybės nuo ligi šiol buvusiųjų avangardininkų kanonų. Skulptūra siekia monumentalumo, dinamikos, formos grynumo, architektūrinio turinio, panašiai kokia buvo graikų klasikos laikais.

Šių dienų meno vertybes galima tiksliai intuicija apčiuopti ir vertinti, bet inovacijų kietą mazgą sunku atmegzti konkrečiai, kuomet nėra jokio žanro, socialinių idėjų, bet atsiremiam tik į technikos ir medžiagos improvizacijas. Net utopinės vizijos čia nevaizduoja jokio vaidmens, nes jų nėra. Visuomenė kyla klausimas: kokias iš to nauda. Kam visa tai reikalinga? Paroda, be kita ko, paženkliną skilimą nuo senojo avangardo, praeinama pro šalį, kas buvo kinu prieš 15 metų. Ši paroda sudaryta iš kinetinės, elektroninės ir mechaninės skulptūros elementų ir, reikia pasakyti,

įdomi ir sutikti, kad jaunoji karta moka greitai ir mechanškai galvoti. Nereikia nei sakyti, kad realistinė forma ir žmogus, išskyrus skulptorių, yra dingęs šių dienų skulptūroje ir tapyboje. Geležis, medis, plastika, net linoleumas bei kartonas paverčiamas į šokią tokią formą, kartais sugestionuoja realistines formas. Įdomu, kad šioje parodoje nėra raguotų, spygliuotų bei atsikišusiais kraštais skulptūros formų. Net senosios kartos kai kurie skulptoriai labai suprastino savo darbus iki minimumo. Pvz., anglas Henry Moore padirbo tris masyvias gulinčios moters skulptūras. Anksčiau padaryta skulptūra dar turi šiek tiek panašumo į žmogų. Antrasis darbas jau tiksliai mažguotų geležų gabalas, o paskutinioji tos pačios moters skulptūra, kuri yra parodoje, jau nebeprimena jokio žmogaus, stovi tiksliai trys akmenų gabalai. Moore gimė 1893 m. Jis Anglijoje sukūrė moderniosios skulptūros mokyklą ir turi daug pasekėjų. Šis Moore darbas pavaizduoja tris etapus, atseit, paties autoriaus evoliuciją — nuo sudėtingų formų iki pačių paprasčiausių — iki minuso. Bet čia randame daugiau labai įdomių, kad ir primityviško tipo formų, pvz. Francois Stahly, "Vasara girioje". Statmeniškai sustatyti įvairaus didumo ir išpaušimo ažuoliniai 13 pėdų stulpai, atrodo, kaip miškas. H. C. Westermano pseudo mašina, padaryta iš skardos, vielų, gumos ir kt. medžiagos, aptepta patina, pavadinta "Juodoji magija".

Prancūzo Germaine Richier (1904 - 1953) išimtinai realistinė ant nugaros gulinčios nuogos moters auksinė figūra, "Maudosi", tikrai puikus darbas. Eduardo Paolozzi grynai mechaniška iš rutuliukų skulptūra. Amerikietis Reuben Narkian (1897) krūvos sudegintų geležių, kurios teikia jūros kerpėjų išvaizdą, savotiškai sunkų išpūdi sudaro. Na, A. Calder ir Louise Nevelson, Amerikos didieji inovatoriai neaplenkti. Nevelson šį kartą davė įdomią architektūrinę inovaciją, tai kabančios skulptūros - architektūros naujovė. Nevelson gyvena New Yorke. Gimė 1900 m. Jean Miro, ispanas (1893) skulptūroje atšviečia satyrinę dvasią. David von Schlegell (amerikietis), didžiausia žibinto metalo "Adata", sudaryta iš metalo lentų, panaši į lėktuvo liemenį ir uodegą. Dar kelios skulptūros, vertos ypatingo dėmesio, tai Jacques Zwobada prancūzas, gimęs 1900 m. bronzos didelė

JONAS ŠILEIKA

RASYTOJA J. ŽEMAITĖ
(Tapyba)

masė išreiškia šuolį — skridimą. Taip pat Atiene Martino, pr. g. 1913 m. turi medžio skulptūrą, kuri panaši į dvilypio medžio kamieną.

Be daugelio kitų įdomių ir sumanių padarytų darbų, tenka paminėti ir Luco Samaro "Kambarį", kuris padarytas vien iš veidrodžių. Iškloti takeliai raudonu kauru. Įeinant į vidų, reikia batus palikti už durų, kad nesubraižytum veidrodžiais išklotų grindų. Iš visų pusių atspindžiai, giluma, atrodo, kad stovėtum ant aukščiausio pastato ir žiūrėtum į bedugnę. Žiūrint į viršų, save matai aukštyne kojom ir pan., nes veidrodžiai padaryti iš sekcijų, kurios teikia savotišką atšvietimą. Įdomu! Kambarys yra tiksliai 8 x 10 pėdų, bet labai išsiplėčia viduje. Jame jauties lyg užburtas, kur masė pavirsta skysta medžiaga...

Kiekvienas šimtmetis kūrta savo meną, nes menas yra žmogaus estetinės sąmonės pasitenkinimo ar pasipiktinimo funkcija. Kai impresionistai surengė pirmą parodą, žmonės šaukė: nemoralė, revoliucinė savivaikautojų išdaiga, tai ne menas. Panašiai yra ir dabar, tik skirtingas yra tas, kad meno raida keičiasi ne šimtmečiais, bet dekadomis. Reikės palaukti, kad būtų galima pamėgti.

Tai tokia 20-to šimtmečio Naujovių gentkartės skulptūros paroda. Vis dėl to ši paroda įdomi ir, reikia sutikti, daug ko naujo joje yra. Paroda tęsis iki rugpiūčio 27 d. Įėjimo mokesčiai \$1.00, studentams — 50 c.

Chicagos didžiojoji bibliotekoj

pirmame aukšte nuo Michigan Ave. pusės išstatyta Anglijos dailiosios architektūros nuotraukos: katedros, pilys. Labai aiškios, padidintos nuotraukos.

Bibliotekos meno knygų skyriuje, prie Randolph St. biuletenio sienoje, be kitų parodų katalogų, yra gausiai iliustruotas Kęstutis Zapkaus kūrybos katalogas. Taip pat ir Jono Dovydeno apie meniškų foto nuotraukų parodą Meno institute pranešimas su nuotrauka.

Balzeko L. kultūros muziejus

įsigijo Žygimanto Augusto 3 skatikų monetą. Tai priedas prie jau turimos gausios Lietuvos pinigų kolekcijos. Žygimanto Augusto monetą muziejui įteikė žymus Amsterdamo numizmatikas Matthew J. Van der Voort. Pinigas atmuštas olandų kalikloje Harderwijk, Guelders provincijoje. Ši moneta nukalta iš ankstyvesnės monetos. (Žiūr. paveikslą 5-tame pusl.)

St. Balzeko Lietuvių kultūros muziejus

dalis eksponatų dabar išstatyta Chicago Daily News pastate. Šią parodą suruošė Balzeko muziejaus narys Val. Ramonis. Išstatyta arti šimto įvairių muziejinių eksponatų. Pamatyti galima nuo 9:00 ryto iki 4:00 val. popiet. Paroda vyksta pirmame aukšte. Vizitoriai, atsivedę savo vaikus, galės pamatyti, kaip spausdinamas laikraštis.

PASKAITOS SEKMADIENIAIS

Chicagos Meno institute, Fullerton salėje 3:30 val. popiet, liepos ir rugpiūčio mėnesį bus skaitomos paskaitos apie meną.

Liepos 9 d. tema: Chardin ir 18-tas šimtmetis. Skaitys Rodney Quiriconi.

Liepos 16 d. tema: Viduramžių kolekcija, — Rodney Quiriconi.

Liepos 23 d. tema: Renesanso skulptūra — Rodney Quiriconi.

Liepos 30 d. tema: Skulptūra po renesanso — R. Quiriconi.

Rugpiūčio 6 d. tema: Birch-Bartlett meno lobis rinkinys. Skaitys Richard Verdi.

Rugpiūčio 13 d. tema: Dievo motinos koncepto pakeitimas mene. Skaitys Mary Geda.

Rugpiūčio 20 d. tema Cezanne: Realizavimo problema — Richard Verdi.

Rugpiūčio 27 d. tema: Motina ir kūdikis. — Mary Geda.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS